

Kahramanmaraş İli'ndeki Gökkuşluğu Alabalığı Yetiştiriciliği Yapılan İşletmelerde Çalışanların Sosyo-Demografik Özellikleri

Yüstra KARA¹
Serap SALER²

Özet: Bu çalışma, Kahramanmaraş ilinde mevcut bulunan gökkuşluğu alabalığı yetiştiriciliği yapılan işletmelerdeki personellere ait sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma 2022 yılında Kahramanmaraş İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde kayıtlı olan, faal olarak çalışan 35 adet alabalık yetiştiriciliği yapılan tesislerde gerçekleştirilmiştir. Alabalık yetiştiriciliği yapılan tesislerde çalışan personellere uygulanan anket çalışmasıyla elde edilen sonuçlara göre çalışanların büyük kısmının erkek ve yaş aralıkları çoğunlukla 40-49 olduğu, tüm çalışanların %40'lık kısmını oluşturdukları belirlenmiştir. Medeni durumlarının ise çoğunlukla evli olduğu tespit edilmiştir. Bekâr olan personeller genellikle aileleri ile birlikte yaşamaktadır. İşletmelerde çalışan personellerin % 47.5'inin 3 çocuğa sahip olduğu saptanmıştır. %32'sinin ilkokul mezunu oldukları görülmekte ve eğitim seviyesinin yüksek olmadığı anlaşılmaktadır. Kişilere uygulanan anket çalışmaları sonucunda, işletmelerdeki personellerin tamamının sosyal güvencesinin var olduğu belirlenmiştir. Çalışan personellerin % 80'inin bu meslekte 10 yıldan az bir süredir çalıştığı, mesleği seçme nedenlerinin ise % 48 ile aile bütçesine katkı olduğu, mesleğe devam etme isteği sorusunu %88 ile evet olarak yanıtladıkları belirlenmiştir. İşletmelerde çalışan personellerin gelir düzeylerinin genellikle 5000-7500 TL arasında olduğu ve ev mülkiyeti kendine ait olan personellerin %84'lük oran ile çoğunlukta olduğu uygulanan anket çalışmasıyla tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: sosyo-demografik analiz, gökkuşluğu alabalığı, su ürünleri, Kahramanmaraş

Socio-Demographic Properties of Employees Working in Rainbow Trout Facilities in Kahramanmaraş

Abstract: This study was carried out to determine the socio-demographic characteristics of the personnel in the rainbow trout farms in Kahramanmaraş province. The study was carried out in 2022 actively working 35 trout farms registered in Kahramanmaraş Provincial Directorate of Agriculture and Forestry. According to the results obtained from the survey study applied to the personnel working in the trout farming facilities, it was determined that the majority of the employees were male and their age range was mostly 40-49, and they constituted 40% of all employees. It was determined that their marital status was mostly married. Single personnel usually live with their families. It has been determined that 47.5% of the personnel working in the enterprises have 3 children. It is seen that 32% of them are primary school graduates and it is understood that their education level is not high. As a result of the surveys applied to the individuals, it was determined that all the personnel in the enterprises have social security. It has been determined that 80% of the working personnel have been working in this profession for less than 10 years, the reason for choosing the profession was yes with 88% when asked whether they wanted to contribute to the family budget and continue their profession with 48%. It has been determined by the survey study that the income level of the personnel working in the enterprises is generally between 5000-7500 TL and the personnel who own the home ownership are in the majority with a rate of 84%.

¹Tarım İl Müdürlüğü Elazığ, Türkiye, yrsrk23@gmail.com, Orcid: 0000-0002-4632-1606

²Corresponding author, Fırat Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Elazığ Türkiye, serapsaler@gmail.com, Orcid: 0000-0001-5900-491X

Keywords: socio-demographic analysis, rainbow trout, aquaculture, Kahramanmaraş

GİRİŞ

Su ürünleri sektöründe son yıllarda avcılık yolu ile elde edilen ürün miktarı azalırken, yetiştiricilik yolu ile su ürünleri eldesi rakamlarında bariz artışlar kaydedilmiştir. Diğer ülkelerle kıyaslandığında ülkemizde su ürünleri sektörünün tarihsel geçmişi yakın yıllara dayanmaktadır. Buna rağmen bu sektör gıda sektörü içinde yıldızı parlayan sektörlerin başında gelmektedir. Sazan yetiştiriciliği ile başlayan üretim, gökkuşağı alabalığı üretimi ile oldukça canlanmıştır. Levrek ve çipura yetiştiriciliğinin en trend gıda kaynakları arasında olması sektörde hızlı bir gelişmeyi de beraberinde getirmiştir. Denizlerde kafes sistemleri içinde yetiştiriciliğin ekonomik olması bu sistemlerin iç sulara adapte edilmesini sağlamıştır. Böylece özellikle büyük su kütlelerini oluşturan barajlar alabalık üretim merkezi haline gelmiştir. 2018 yılına kadar en fazla yetiştirilen balık çeşidi alabalık olurken ilk kez 2018 yılında levrek 1. sırayı almıştır. Denizel ortamlarda büyük çiftliklerin kurulması ve yeni kurulan barajların alabalık üretimine açılması ile birlikte alabalık yetiştiriciliği 2021 yılında tekrardan birinci sırada yer almıştır. Türkiye’de balık yetiştiricilik faaliyetlerinin başladığı ilk dönemden günümüze kadar alabalık sektör için her zaman en önemli balık türlerinden biri olmuştur (Dikel & Öz, 2022).

Büyüyen su ürünleri sektöründe işletmelerin gelecekteki üretim performansını etkileyecek en önemli etkenlerden biri çalışan personellerin mesleki nitelikleri olacaktır. Bu amaçla Türkiye’deki gökkuşağı alabalığı işletmelerinin biyolojik, ekonomik ve yapısal analizleri konusunda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca yapılan araştırmalarda gökkuşağı alabalığı işletmelerinde çalışan personellerin demografik yapılarına dair bazı veriler çeşitli şekilde sunulmuştur. Su ürünleriyle ilgili sosyo-ekonomik ilk çalışma 1981 yılında yapılmıştır. Çalışma alanı olarak Ege Bölgesi’ndeki tatlı su ürünleri işletmeleri seçilmiştir (Elbek, 1981).

Kahramanmaraş’ta Alabalık yetiştiriciliği tesislerinde yapılan iki araştırma mevcuttur. Güneş ve Köprücü (2019), ildeki gökkuşağı alabalığı kuluçkahanelerinin yapısal, biyolojik ve teknik yönlerini araştırmıştır. Araştırmada çalışanların meslek niteliği ve tecrübesi, yaş dağılımları, cinsiyetleri ve öğrenim durumlarıyla ilgili sınırlı da olsa bazı sosyo-ekonomik parametrelerin analizi yapılmıştır. Candemir (2021) aynı ilde bulunan alabalık işletmelerinin yapısal özelliklerini ve su ürünleri desteklemelerine ilişkin görüşlerini değerlendirmiştir. Araştırmacı çalışmasında sosyo-ekonomik bir analiz yapmamıştır.

Bu çalışma ile Kahramanmaraş ilinde mevcut bulunan gökkuşağı alabalığı yetiştiriciliği yapan işletmelerde çalışan personelin demografik, sosyo-ekonomik yapılarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve METOT

Araştırma Kahramanmaraş ilinde mevcut gökkuşağı alabalığı yetiştiriciliği yapan 35 adet işletmenin yer aldığı Kılavuzlu Barajı ve diğer akarsularda mevcut işletmelerde yapılmıştır. Yıl içinde iki kez tesislere gidilmiştir.

Araştırmanın materyalini, Kahramanmaraş ili sınırları ilçesinde faaliyet gösteren gökkuşağı alabalığı (*Oncorhynchus mykiss* W., 1792) yetiştiriciliği yapan işletmeler (35 adet işletme) oluşturmuştur. Bu çalışmanın amacına uygun olarak, işletmede çalışanların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla 1 adet anket hazırlanmıştır. Araştırma süresinde iki kez belirlenen işletmeler ziyaret edilmiştir. İşletmelerde çalışan personele anket soruları verilerek kendi iradeleri ile anket sorularını cevaplamaları istenmiştir.

İşletmelerde çalışan personellerin sosyo-demografik özelliklerine ait veriler anket formları yardımıyla,

tam sayım yöntemi uygulanarak analiz edilmiştir. Personelin sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik yapılarını ortaya çıkaracak şekilde hazırlanmış sorulara, kişiler kendi iradeleri ile cevap vermişlerdir. Verilerin bilgisayarlara girilmesi ve değerlendirilmesinde MS Excel programı kullanılmıştır.

BULGULAR

İşletmelerin sosyo-demografik yapısı incelenirken; işletmelerde çalışan personellerin yaşı, cinsiyet durumu, medeni hali, eşinin çalışıp çalışmama durumu, çocuk sayısı, ideal çocuk sayısı, öğrenim düzeyi, eşlerinin öğrenim durumu, çocukların öğrenim durumu, bakmakla yükümlü olduğu nüfus sayısı, günlük çalışma süresi, sosyal güvenlik durumları, mesleki tecrübesi, balıkçılığı seçme nedeni, mesleğe devam etme isteği, idari çalışanlarla ve iş arkadaşları ile ilişkileri, yetiştiricilik dışı uğraşları, gelir düzeyleri, ev ve otomobil sahipliği, bilgisayar ve internet kullanım durumları belirlenmiştir. Sonuçlar Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1. Kahramanmaraş ili'ndeki gökkuşağı alabalığı yetiştiriciliği yapılan işletmelerde çalışanların sosyo-demografik analizi.

Cinsiyet durumu				
Kadın	Erkek			
%32	%68			
Yaş aralığı				
20-29	30-39	40-49	50-59	
%20	%34	%40	%6	
Medeni durumu				
Evli	Bekâr			
%84	%16			
Eşlerinin çalışma durumu				
Çalışıyor	Çalışmıyor			
%43	%57			
Çocuk sayısı				
1	2	3	4	5+
%10	%25	%47	%10	%8
İdeal çocuk sayısı				
1	2	3	4+	
%2	%26	%44	%28	
Öğrenim durumu				
İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	
%32	%22	%30	%16	
Eşlerinin öğrenim durumu				
İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	
%50	%31	%12	%7	
Çocuklarının öğrenim durumu				
İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	
%25	%25	%35	%15	
Bakmakla yükümlü olduğu nüfus sayısı				
2	3	4	5+	
%15	%20	%50	%15	
Günlük çalışma süresi				
6-8 saat	8-12 saat			
%82	%18			
Sosyal güvenlik durumu				
Var	Yok			
%100				
Meslek tecrübesi				
1-10yıl	11-20 yıl	21-30 yıl		
%80	%18	%2		

Balıkçılığı seçme nedeni

Aile bütçesine katkı	Baba mesleği	Su kenarında ikamet	Hobi	İşsizlik	Eğitimi olmak
%48	%2	%8	%12	%24	%6

Mesleğe devam etme isteği

Evet	Hayır	Bilmiyor
%88	%4	%8

İdari çalışanlarla ve iş arkadaşları ile ilişkileri

İyi	Orta	Kötü
%98	%2	0

Balıkçılık dışında mesleği

Yok	Çiftçilik	Serbest	Hayvancılık
%56	%22	%20	%2

Gelir düzeyi

1000-5000TL	5000-7500 TL	7500 TL+
%2	%80	%18

Ücret yeterlilik durumu

Yeterli	Yetersiz
%36	%64

İşinden memnuniyeti

Memnun	Memnun değil
%90	%10

Maddi sıkıntılarda ilk başvuracağı yer

Aile	Banka	İşveren	Diğer
%44	%30	%30	%6

Ev mülkiyeti durumu

Kiracı	Ev sahibi
%16	%84

Konut tipi durumu

Apartman	Tek kat müstakil ev	İki kat müstakil ev
%46	%30	%24

Otomobil mülkiyet durumu

Var	Yok
%66	%34

Bilgisayar ve internet kullanım durumu

Evet	Hayır
%80	%20

Güncel gelişmeleri takip etme durumu

Hayır	Radyo televizyon	İnternet
%12	%26	%62

Sivil toplum örgütleri veya kooperatif üyeliği durumları

Üye	Üye değil
%10	%90

İşletmelerdeki personelin büyük bölümünün (%68) erkeklerden oluştuğu görülmüştür. Kadın personel toplam personel sayısının %32'lik kısmını oluşturmaktadır. Çalışanların en yüksek oranını %40 ile 40-49 yaşları arasında olanlar; en düşük oranını ise %6 ile 50-59 yaşında olanlar oluşturmaktadır. İkinci yüksek orana %34 ile 30-39 yaş arasında olanlar sahiptir. 60-69 yaş grubunda, 70 yaş ve üzerinde herhangi bir çalışanın olmadığı görülmektedir. Tesislerde çalışan evli olan işletme personel oranı %84 olup, %16'lık kısmı bekâr personelden oluşmaktadır. Çalışan personellerin çocuk sayılarına bakıldığında %47'lik oranla 3 çocuğa sahip personeller ilk sırayı almaktadır.

Personellerin bakmakla yükümlü olduğu nüfus sayısına göre değerlendirmelerine bakıldığında %50'lik diliminin 4 kişi, %20'lik diliminin 3 kişi son olarak ise %15'lik diliminin 2 kişi ve yine %15'lik diliminin

5 ve üzeri kişi olarak yanıtladıkları görülmektedir.

İşletmelerde çalışan personellerin günlük çalışma sürelerine göre değerlendirmelerinde saat aralıkları 6-8 saat, 8-12 saat, 12-16 saat şeklinde belirlenmiştir. Personellerin günlük çalışma sürelerine bakıldığında %82'lik oranla en fazla 6-8 saat aralığında, %18'lik dilimin ise 8-12 saat aralığında çalıştıkları anket sonucunda tespit edilmiştir. Anket çalışmasına katılan personellerden 12-16 saat aralığında çalışanın olmadığı gözlemlenmiştir.

Alabalık yetiştiriciliği yapan işletmelerde çalışan personellerden % 100 'ünün sosyal güvencesinin var olduğu gözlemlenmiştir. İşletmelerde çalışan personelin büyük oranını sektörde 1-10 yıl arasında çalışmış olanlar oluşturmaktadır (% 80). Sektörde 11-20 yıl arasında çalışanların oranı % 18'dir. Mesleki tecrübeleri 21-30 yıl arasında olanlar toplam personelin % 2'sini oluşturmuştur. Meslekte deneyimi 31-40 yıl, 41 yıl ve üzeri süreyle sektörde çalışmış olanların olmadığı tespit edilmiştir.

Personelin büyük bir oranının aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla işletmelerde çalıştığı, % 24'ünün işsizlik, %12'sinin hobi, %8'inin su kenarında ikamet, %6'sının eğitimini almış olmak olarak cevapladığı görülmektedir. Balıkçılığı seçme nedenlerinden biri olan baba mesleği ise % 2'lik oranla en son sırada yer almaktadır.

Personellerin iş arkadaşları ve idari çalışanlarla ilişkilerinin kötü olmadığı, tamamına yakınının iletişimlerinin iyi olduğu gözlemlenmiştir. Çalışanların % 56'sının balıkçılık dışında mesleği ve maddi gelir kaynağının olmadığı tespit edilmiştir. Bunun dışında % 22'sinin çiftçilikle, %20'sinin serbest meslekle, %2'sinin ise hayvancılık ile ek gelir kaynağı sağladığı belirlenmiştir.

Personelin % 64 ünün ücreti yetersiz, %36'sının ücreti yeterli bulduğu, ayrıca %90 nın işinden memnun olduğu belirlenmiştir. Kişilerin % 84'ünün ev sahibi olduğu ve n fazla apartman dairesinde ikamet ettikleri ifade edilmiştir. Günceli takip etmede internet en fazla kullanılan kaynak olarak ortaya çıkmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Kahramanmaraş ilinde bulunan gökkuşağı alabalığı yetiştiriciliği yapılan tesislerde çalışan personele ait sosyo-demografik araştırmanın yapıldığı bir araştırma bulunmaması bu araştırmanın ilk olması özelliğini beraberinde getirmektedir. Önceki yıllarda sadece işletmelerin yapısal, teknik ve biyolojik özellikleri ile ilgili araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalarda sosyo-ekonomik analiz yapılacak veri sayısı oldukça kısıtlıdır (Güneş & Köprücü, 2019; Candemir, 2021). Dolayısıyla personele ilişkin sosyo-demografik durum açık bir şekilde ortaya konulmamıştır. Bu nedenle çalışmanın sonuçları Türkiye'de bu konuda yapılmış benzer çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırmamızda çalışanların en yüksek oranını % 40 ile 40-49 yaşları arasında olanlar; en düşük oranını ise % 6 ile 50-59 yaşında olanlar oluşturmaktadır. İkinci yüksek orana % 34 ile 30-39 yaş arasında olanlar sahiptir. 60-69 yaş grubunda, 70 yaş ve üzerinde herhangi bir çalışanın olmadığı görülmektedir. İşletmelerde yaş aralığının 20-59 yaş arasında olduğu belirlenmiştir. Çağlak vd. (2012), Balıkesir'deki işletmelerde çalışan personelin % 71'lik kısmının 30 yaş üzeri olduğunu ifade etmiştir. Birici vd. (2016), aynı ilde yaptıkları araştırmada işletmecilerin 18-65 yaş aralığında olduğunu, Aydoğdu & Özdemir (2019), Elazığ ilinde bulunan alabalık işletmelerindeki personelin yaş aralığının 19-59 arasında değiştiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgular mevcut çalışma sonucuyla uyum göstermektedir. Buruç ve Kızak (2018) Bitlis ilindeki tesislerde çalışan personelin 43-61 arasında değiştiğini, Güneş & Köprücü (2019) Kahramanmaraş'taki gökkuşağı alabalığı kuluçkahanelerindeki personellerin yaş dağılımının 17-75 aralığında değiştiğini ve %44,94'ünün 20-29 yaş aralığında olduğunu, Erdem vd. (2022),

Karadeniz'deki su ürünleri işleme tesislerinde çalışan personelin yaş dağılımının 18-60 arasında olduğu, genç çalışan oranının yüksek olduğu, ağırlıklı olarak 18 ila 50 yaş grubunun %90'ı oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Personelin % 68'i erkek, % 32'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Çağlak vd. (2012), Balıkesir'deki işletme çalışanlarının % 79'unun kadın, % 21'inin erkek olduğunu, Aydoğdu İmert (2015), Elazığ ilindeki işletmelerde çalışan personelin % 94, 66'sının erkek, % 5,34'ünün kadın olduğunu, Birici vd. (2016) Elazığ ilindeki işletmelerde çalışanların % 95,5'inin erkek, %4, 5'inin kadın olduğunu, Buruç & Kızak (2018) Bitlis ilinde su ürünleri yetiştiriciliği yapan tesis çalışanlarının %86'sının erkek, %14'ünün kadın olduğunu, Güneş & Köprücü (2019) Kahramanmaraş'taki gökkuşuğu alabalığı kuluçkahanelerindeki personellerin %94,38'inin erkek %5,62'sinin kadın olduğunu, Kara & Saler (2021) Malatya ili alabalık işletmelerinde çalışan personellerin %97'sinin erkek, %3'ünün kadın olduğunu, Olgunoğlu vd. (2022) Adıyaman ilindeki işletmelerde çalışan personelin tamamının erkek olduğunu belirtmişlerdir. Bu tesislerde istihdam edilen personelin ezici çoğunluğunu erkek elemanlar oluşturmuştur. Bu bulgular bu sektörün erkek egemen bir sektör olduğunu göstermektedir.

İşletmelerde çalışan personelin medeni durumlarına bakıldığında evli personel oranının % 84 olduğu görülmüştür. Evli olmayan personelin oranı ise % 16'dır. Başka işletmelerde de evli olan personelin daha fazla olduğu gözlenmiştir (Mete & Yüksel, 2014; Aydoğdu İmert 2015; Birici vd. 2016; Doğan & Alıçlı, 2018; Kara & Saler, 2021).

Çocuk sayılarına bakıldığında % 47'lik oranla 3 çocuğa sahip personeller ilk sırayı almaktadır. Başka işletmelerde çalışan personellerin çocuk sayısı 2- 3 arasında değişmektedir (Mete & Yüksel, 2014; Doğan & Alıçlı, 2018; Aydoğdu & Özdemir, 2019; Onay & Sağlam, 2020; Kara & Saler, 2021). Ayrıca ideal çocuk sayısı kaç olmalı sorusuna %44'lük kısmı 3 çocuk olarak cevap vermişlerdir. Elazığ ilinde çalışan personelde ideal çocuk sayısının 3 olması yönünde fikirlerini belirtmişlerdir (Birici, 2016).

Kahramanmaraş ilinde bulunan alabalık işletmelerinde çalışan personellerin %32'sini ilkökul, %30'sini ise lise mezunları oluşturmaktadır. İşletmelerde okur yazar ve okuma yazma bilmeyen personellerin olmadığı tespit edilmiştir. Benzer işletme personelleri eğitim durumlarına bakıldığında en fazla ilkökul ve lise eğitimi gören personel istihdam edilmiş olup, üniversite mezunu personel oldukça az sayıda kaydedilmiştir (Çağlak vd. 2012; Birici vd. 2014; Mete & Yüksel, 2014; Onay & Sağlam, 2020; Kara & Saler, 2021).

Bakmakla yükümlü olunan nüfus sayısı sorusunu personellerin %50'sinin 4 kişi, %20'sinin 3 kişi, %15'inin 2 kişi son olarak %15'inin 5 ve üzeri kişi olarak yanıtladığı tespit edilmiştir. Mete & Yüksel (2014), Seyhan Baraj gölü balıkçıların hanelerindeki kişi sayısının çocuk sayısı ile paralellik gösterdiğini, Birici (2016), Elazığ ilindeki su ürünleri işletmecilerinin %83,7'sinin hane nüfusunun anne, baba ve çocuklardan oluştuğunu, %5,4'ünün anne, baba, çocuklar, büyükanne ve büyükbaba dan oluştuğunu ifade etmiştir. Buruç & Kızak (2018), Bitlis ilindeki su ürünleri yetiştiricilerinin ezici çoğunluğunun 6 veya 7 kişiye, bir yetiştiricinin ise 5 kişiye bakmakla yükümlü olduğunu tespit etmişlerdir.

İşletmelerde çalışan personellerin günlük çalışma süreleri 6-8 saat, 8-12 saat, 12-16 saat şeklinde 3 grupta değerlendirilmiş ve personellerin %82'sinin günlük çalışma süresi 6-8 saat aralığında, %18'inin günlük çalışma süresi 8-12 saat aralığında olduğu anket sonucunda tespit edilmiştir. Çalışmamıza katılan personellerden 12-16 saat aralığında çalışan kimsenin olmadığı gözlemlenmiştir. Mete & Yüksel (2014), Seyhan Baraj gölü balıkçıların %66'sının sezon içinde 4 ile 7 gün arasında avlanmakta olduğunu,

Olgunoğlu vd. (2022), Adıyaman ilindeki işletmelerde çalışan personellerin %30'unun günlük çalışma süresinin 12 saatin üzerinde, %70'inin günlük çalışma süresinin ortalama 10-12 saat aralığında olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmamızın yapıldığı Kahramanmaraş ilinde alabalık işletmelerinde çalışan personellerin tamamının sosyal güvencesinin olduğu tespit edilmiştir. Son yıllarda sigortasız personelin çalıştırılmasının yasaklanmasının bu duruma etki ettiği gerçektir.

Balıkçılığı seçme nedeninin en net cevabı % 48 ile aile bütçesine katkı olarak verilmiştir. Aydoğdu & Özdemir (2019), Kara & Saler (2021), Olgunoğlu vd. (2022), araştırmalarında personelin çoğunluğunun ailelerini geçindirmek için bu işte çalıştıklarını ifade ettiklerinin belirlemişlerdir. Ayrıca bu araştırmaların çoğunda Kahramanmaraş ta çalışan personel de olduğu gibi mesleğe devam etme isteklerinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Kahramanmaraş su ürünleri işletmelerinde çalışanların %56'sının balıkçılık dışında mesleğinin olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışanların %22'sinin çiftçilikle, %20'sinin serbest meslekle, %2'sinin ise hayvancılıkla uğraştığı araştırma sonucunda rapor edilmiştir. Mete & Yüksel (2014), Seyhan baraj gölündeki balıkçıların % 49'unun balıkçılıktan başka çiftçilik ve hayvancılık ile kazanç sağladıkları ve % 2'sinin esnaf olduğunu, Buruç & Kızak (2018), Bitlis ilindeki su ürünleri tesis çalışanlarının büyük çoğunluğunun balıkçılıkla uğraştığı bir kişinin çiftçilik yaptığını, Onay & Sağlam (2020), Keçiören ilçesinde bulunan su ürünleri satış yerleri sahiplerinin büyük kısmının sadece balıkçılıkla uğraştığını, bunun yanında kuyumcu, çiftçi, market işletmecisi olarak çalışanların var olduğunu tespit etmişlerdir.

İşletmelerde çalışan personelin %80'inin gelir düzeyinin 5000-7500 TL aralığında olduğu, %18'inin 7500 TL üstü olduğu, %2'sinin 1000-5000 TL gelir aralığında olduğu, 1000 TL altı gelir aralığında ise hiç kimsenin olmadığı belirlenmiştir. Tesislerde çalışan personele çoğunlukla o dönemin asgari ücreti olan tutarın ödendiği belirlenmiştir.

İşletmelerde çalışanların %90'ının işinden memnun olduklarını, %10'unun ise işinden memnun olmadıklarını belirttikleri tespit edilmiştir. Çağlak vd. (2012), Balıkesir'deki işletme çalışanlarının % 88'inin işinden memnun olduğunu % 12'sinin işini idare eder olarak değerlendirdiğini, Olgunoğlu vd. (2022), çalışanların % 88.89'unun çalıştığı işten memnun olmadığı, memnun olanların %81.82'sinin işyeri sahibi ve çalışanı ya da ortağı olduğunu belirtmiştir.

Personelin %84'ünün ev %66'sının otomobile sahip oldukları belirlenmiştir. Balıkesir, Keçiören, Malatya ve Adıyaman'daki tesislerde çalışan personellerin de ev ve otomobil sahibi olanların oranı oldukça yüksektir (Çağlak vd. 2012; Onay & Sağlam, 2020; Kara & Saler, 2021; Olgunoğlu vd. 2022).

Personellerin %80'inin bilgisayar ve internet kullandıkları %20'sinin ise kullanmadıkları teknolojik süreçlerde aktif düzeyde oldukları araştırma sonucunda belirlenmiştir. Birici vd. (2016) Elazığ ilindeki işletmelerde çalışanların %73,9'unun bilgisayar ve internet kullandıklarını %25,2'sinin bilgisayar ve internet kullanmadığını, Onay & Sağlam (2020,) Keçiören ilçesinde bulunan su ürünleri satış yerleri sahiplerinin %52'sinin işyerinde internet kullandığı, %56'sının iş ortamında bilgisayarının olduğu, %81'inin televizyondan faydalandıklarını ifade etmişlerdir.

Personelin %62'sinin internet, %26'sının radyo ve televizyon üzerinden gelişmeleri takip ettikleri %12'sinin güncel gelişmeleri takip etmedikleri görülmektedir. Çalışmaya katılanlardan görsel ve yazılı basın üzerinden güncel gelişmeleri takip edenlerin ise olmadığı tespit edilmiştir. Aydoğdu & Özdemir (2019), Elazığ ilinde bulunan alabalık işletmelerindeki personelin %56,8'inin telsiz ve mobil telefon

kullandığı % 68,3'ünün radyo dinlediği %2,4'ünün televizyon izlediği, Onay & Sağlam (2020), Keçiören ilçesinde bulunan su ürünleri satış yerleri sahiplerinin güncel gelişmeleri takip etme aracı olarak işyerinde %52'sinin ve evde %78'inin internet kullandığı, işyerinde %56'sının bilgisayarı olduğu, %81'inin televizyondan faydalandıkları saptanmıştır.

SONUÇ

Bu araştırma ile Kahramanmaraş ili gökkuşuğu alabalığı tesislerinde çalışan personelin cinsiyet durumu, yaşları, eğitim durumları, eşlerinin ve çocuklarının eğitim durumları, ideal çocuk sayısı görüşü, bakmakla sorumlu olduğu nüfus sayısı, aylık gelirleri, medeni durumları, çocuk sayısı ve yaş aralıkları, sosyal güvence durumları, araç ve ev mülkiyet durumları, mesleki tecrübe yılları ve mesleği seçme nedenleri, günlük çalışma süreleri, mesleğe devam etme istekleri, iş arkadaşları ile ilişki durumları, ücret yeterlilik durumu, işlerinden memnuniyet durumu, maddi sıkıntılarında başvuracağı muhataplar, bilgisayar internet kullanma durumları, sivil toplum örgütleri veya kooperatif üyeliği durumlarına ait sorulara verilen cevaplar doğrultusunda analiz yapılmıştır. Araştırma ile alabalık yetiştiriciliği yapılan tesislerde çalışanların sosyo-demografik özellikleri ortaya konulmuş ve bu araştırmanın sonraki yıllarda yapılacak sosyo-demografik çalışmalarına rehberlik edeceğini umut etmekteyiz.

Teşekkür

Bu çalışma, birinci yazarın "Malatya İli'nde Gökkuşuğu Alabalığı Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerin Sosyo-Demografik Özellikleri" isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Desteklerinden dolayı Fırat Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dekanlığı'na teşekkür ederiz.

Etik Standartlar Beyanı

Araştırmanın yapılabilmesi için Fırat Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 09/07/2020 tarihli ve 400773 sayılı karar ile onay alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar bu makale ile ilgili başka kişi veya kurumlar ile çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

KAYNAKLAR

- Aydoğdu İmert, S. (2015). *Elazığ Yöresi'nde gökkuşuğu alabalığı (Oncorhynchus mykiss) yetiştiriciliği yapan farklı kapasitedeki işletmelerin yapısal, teknolojik, verimlilik ve çalışanlarının sosyo-ekonomik analizleri* [Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi].
- Aydoğdu İmert S., & Özdemir, Y., (2019). Elazığ yöresi'nde gökkuşuğu alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*) yetiştiriciliği yapan farklı kapasitedeki işletme çalışanlarının sosyo-ekonomik yapısı. *LIMNOFISH-Journal of Limnology and Freshwater Fisheries Research*, 5(2), 104-115.
- Birici, N., Şeker, T., Balcı, M., Çelik, B., & Karakaya, G. (2016). Elazığ ilinde gökkuşuğu alabalığı (*Oncorhynchus mykiss* L.) yetiştiriciliği yapan işletmecilerin sosyo-demografik özellikleri *Yunus Araştırma Bülteni*, 1, 3-18.
- Buruç, O., & Kızak, V. (2018). Bitlis ilinde su ürünleri yetiştiriciliği yapan işletmecilerin sosyo-ekonomik analizi. *Menba Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 4(2), 1-6.
- Candemir, S. (2021). Alabalık işletmelerinin yapısal özellikleri ve su ürünleri desteklemelerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi: Kahramanmaraş, Gaziantep ve Şanlıurfa illeri örneği. *LIMNOFISH-Journal of Limnology and Freshwater Fisheries Research*, 7(1), 92-100.

- Çağlak, E., Çağlak, S., & Karşlı, B. (2012). Su ürünleri işleme tesislerinde çalışanların sosyo-ekonomik analizi: Balıkesir ili örneği. *İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi*, 27(2), 47-67.
- Dikel, S., & Öz, M., (2022, July 18-19). *Alabalık yetiştiriciliğinin Türkiye balıkçılığı açısından önemi* [Conference presentation]. 10th International Conference on Agriculture, Animal Sciences and Rural Development- ISPEC, Sivas, Türkiye.
- Doğan, K., & Alıçlı, Z. T. (2018). Şile (İstanbul) su ürünleri kooperatifi ve ortaklarının sosyo - ekonomik analizi. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 11(2), 20-24.
- Elbek, A. G. (1981). *Ege Bölgesi'nde tatlıs ürünleri üreten işletmelerin yapısal ve ekonomik analizi* [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi].
- Erdem, M. E, Yücel, Ş., & Çoban, S. (2022). Su ürünleri işleme tesislerinde çalışanların sosyo-ekonomik durumları: Karadeniz bölgesi örneği. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 10(7), 1230-1236.
- Güneş, E., & Köprücü, K. (2019). Kahramanmaraş'taki gökkuşuğu alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*) kuluçkahanelerinin yapısal, biyolojik ve teknik yönlerden araştırılması. *Acta Aquatica Turcica*, 15(1), 68-79.
- Kara, F., & Saler, S. (2021). Malatya ilinde gökkuşuğu alabalığı yetiştiriciliği yapan işletmelerin sosyo-demografik özellikleri. *Ecological Life Sciences*, 16(4), 142-150.
- Mete, S. O., & Yüksek, F. (2014). Seyhan Baraj Gölü'ndeki ticari ve sportif balıkçılığın sosyo-ekonomik analizi. *Bilim ve Gençlik Dergisi*, 2(1), 27-42.
- Olgunoğlu, İ. A., Ukav, İ., Artar, E., & Olgunoğlu, M. P. (2022). Perakende balık satış yerlerinde çalışanların demografik ve sosyo-ekonomik durumu: Adıyaman ili örneği. *Kesit Akademi Dergisi*, 8(30), 482-496.
- Onay, M., & Sağlam, N. E., (2020). Keçiören (Ankara) ilçesi balık satış işletmelerinde çalışanların sosyo-ekonomik analizi. *Anadolu Çevre ve Hayvancılık Bilimleri Dergisi*, 5(3), 325-329.